

Monumentnummer*: 516477

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijkmonument
Inschrijving register* 05 maart 2001
Kadaster deel/nr 82739/138

Woonplaats*		Gemeente*		Provincie*			
Leeuwarden		Leeuwarden		Fryslân			
Straat*	Nr*	House letter*	Toev.*	Postcode*	Woonplaats*	Situering	Locatie
Tuinen	8			8911 KD	Leeuwarden		
Tuinen	8 A	A		8911 KD	Leeuwarden		
Tuinen	8 B	B		8911 KD	Leeuwarden		
Tuinen	8 C	C		8911 KD	Leeuwarden		
Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding		Grondperceel		
Leeuwarden	B				5076		

Omschrijving**

Inleiding

Bedrijfspannd, in 1901 als papiergroothandel 't Springend Hert gebouwd naar ontwerp van architect Zytze Siewert Feddema in een decoratieve Neo-Hollandse Renaissance met invloeden van de Vernieuwingsstijl.

Al in de negentiende eeuw stond op deze plaats een bedrijfsgebouw van papiergroothandelaar Into Nauta Andreae. Andreae had in 1859 de enige papiermolen van Friesland, Het Springend Hert in Idsegahuizum bij Makkum gekocht en werd daarmee ook fabrikant van grof, bruin pakpapier dat van lommen werd vervaardigd. In de tijd dat de concurrentie van de goed draaiende nieuwe stokartonfabriek in Leeuwarden (de eerste in Nederland) merkbaar was, liet Andreae zijn groothandel met opslag aan de Tuinen vernieuwen met een representatief gebouw: een fraai gebaar van een bedrijf in een neerwaartse spiraal. Spoedig werd de productie in de molen gestaakt. Het bedrijf is in 1909 overgenomen door papiergroothandelaar Sytse Vermeulen die in 1906 een nieuw bedrijf in Vernieuwingsstijl gesticht had aan de Emmakade 72-74 zuidzijde. Het pand is al jaren geleden zijn oorspronkelijke functie kwijtgeraakt, maar heeft nog steeds een bedrijfsfunctie.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Architect Feddema heeft op de hoek van een van de vele stegen van de Tuinen een representatief gebouwtje ontworpen dat door zijn bescheiden omvang en decoratieve aanpak een accent in de hogere gevelwand is. Zytse Siewert Feddema is als zoon van een timmerman in Leeuwarden geboren in 1863. Na net als zijn jongere broer Hero de beginselen van het bouwvak van zijn vader te hebben geleerd, ging hij zich op 16-jarige leeftijd in Amsterdam verder bekwamen. Broer Hero bleef in Leeuwarden. Zytse reisde zelfs spoedig door naar Antwerpen en keerde in 1883 in zijn geboorteplaats terug. Mogelijk heeft die deels buitenlandse opleiding ervoor gezorgd dat deze Feddema een van de meest originele ontwerpers van zijn tijd in Leeuwarden was met verrassend uiteenlopende wijzen van aanpak en stijl. Hij schuwde de neo-stijlen niet - de overdadige neorenaissance dubbele kiosk aan de Koningsstraat en Voorstreek uit 1897 is daar een voorbeeld van - maar ook de vernieuwing met wat details in Jugendstil zijn in zijn oeuvre te vinden, waar het pakhuis aan de Romkeslaan 1 kenmerkend voor is. Feddema doet zich in elk geval kennen als een architect met veel aandacht voor sierlijke details. Zelfs bij opdrachten voor louter zakelijke functies acht hij de representatieve waarde van een sierlijke vorm kennelijk zo belangrijk dat hij die voorstelt en toe mag passen van zijn opdrachtgever.

Omschrijving

EXTERIEUR: Bedrijfspannd op een nagenoeg rechthoekige grondslag van een volledige bouwlaag en een hoge, afgeknotte schildkap met leidekking, ook op de zijschilden. Het muurwerk van voor- en zijgevel aan de steegzijde is gemetseld van een donkerrode strengperssteen. Vooral de voorgevel is van allerlei versieringen voorzien. De voorgevel bestaat uit een breed gedeelte met geveltop en een smal, licht naar achter springend gedeelte met kapschild. Aan de onderzijde een stevige, hardstenen plint; bij de bedrijfsdeur afgeronde stootblokken van hetzelfde materiaal. De dubbele bedrijfsdeur heeft in de verdiepte velden kepervormig geplaatste parelschroten en gehengen in de zweepsflagstijl van de Art Nouveau. Het drieledige bovenlicht heeft tralies in de vorm van bloemen van gesmeed ijzer. De deuropening wordt ontlast door een ijzeren I-balk met rozetten. Ook het grote drielichtvenster en de deur van het kantoor hebben zulke ontlastingen. De paneeldeur van het kantoor heeft glaspanelen met sierlijk gesmede roosters en het tweeledige bovenlicht heeft traliewerk in dezelfde trant. Het kozijn van het grote drielichtvenster met bovenlichten is meervoudig geprofileerd; de hardstenen onderdorpel is zo behakt dat de stijlen van het kozijn op neutvormige verdikkingen zijn komen te rusten. De flinke kruisvensters in de zijgevel aan de steeg vertonen een vergelijkbare verzorging. Op de overgang van begane grond en kapverdieping zit een flink geprofileerde cordonlijst over de volle breedte van de gevel. Boven de lijst heeft op het kantoorgedeelte een breed tegeltableau gezeten, mogelijk met de bedrijfsaanduiding. Het thans in pleister aangesmeerde vak wordt geflankeerd door consoles met Vlaamse wortels. Met een reeks van tussenliggende korte consoles dragen ze een rondboogfries. Het wordt doorbroken door een groot venster, opnieuw met een ijzeren latei, in de afgeknotte trapgevel. Te weerszijden van dit venster liggen nisjes tussen hardstenen segmentbogen en dorpels, nisjes met tegeltableaus die met geel rolwerk op een blauw fond de stichtingsdatum van het pand laten lezen: Anno 1901. De trapgevel met afdekplaten wordt ter hoogte van de daklijst afgeknot. Daar staat ter bekroning een decoratief gesmeed ijzeren hek in rondpasvormen met aan de linkerzijde een windvaan in de vorm van een springend hert.

INTERIEUR: Het interieur is eenvoudig, maar deels wel in oorspronkelijke staat. Het kantoor aan de voorzijde bestaat als ruimte nog, inclusief de deur met loketraampjes voor betalingen. Achter dit kantoor is later een tweede ruimte voor opslag afgeschermd. In de bedrijfsgang naast het kantoor liggen nog rails voor de lorry. De bedrijfsruimte is verder oningericht, maar wel in oorspronkelijke staat. Achter de opslag bevindt zich de trap tegen de achtergevel. De constructie van de afgeknotte schildkap is oorspronkelijk; Aan de voorzijde is een originele ruimte afgeschoten.

WAARDERING

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Bedrijfspand van algemeen historisch, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig belang vanwege

- de gave en decoratieve, vooral uitwendige Neo-Hollandse Renaissance met invloeden van de Vernieuwingsstijl ter representatie van bedrijfstrots en de nog afleesbare nijverheidsfunctie;
- de bijzondere plaats die dit pand inneemt in het oeuvre van de eigenzinnige architect S.Z. Feddema;
- De bijzondere plaats die het pand voor zich opeist als klein, maar zeer versierd element in de nagenoeg gesloten gevelwand van de Tuinen.

Hoofdcategorie

Handelsgebouwen, opslag- en transportgebouwen

Subcategorie

Handel en kantoor

Functie